

## **QARABAĞDA ORQANİK KƏND TƏSƏRRÜFATININ İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİNİN AQRQEKOLOJİ ASPEKTLƏRİ**

**Amin Babayev**

*AMEA-nın Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutu*

Qarabağ təbii zənginliklərinə görə ölkəmizin ərazisində özünəməxsus yer tutur. Lakin son 30 ildən artıq bir zaman kəsiyində bu ərazinin mənfur erməni işğalçıları tərəfindən zəbt olunması səbəbindən onun təbii ehtiyatlarından istifadə imkanlarından məhrum olmuşduq. Orqanik Kənd Təsərrüfatının (OKT) dünya üzrə inkişaf xüsusiyyətlərini öyrənmək üçün aparılan müşahidələr göstərir ki, təbii mühitin antropogen təsirlərə daha çox məruz qaldığı ərazilərdə orqanik kənd təsərrüfatının inkişaf etdirilməsi biosenozu gücləndirməklə həmin ərazilərdə ekoloji tarazlığın bərpası üçün böyük imkanlar yaradır. Qarabağın ərazisini də buraya aid etmək olar. Orqanik kənd təsərrüfatının inkişafı hər hansı bir ölkədə, regionda, bir təsərrüfat daxilində birdən-birə və öz-özünə baş verə bilməz. Məqsədə nail olmaq üçün problemin həlli klaster yanaşması tələb edir. Bu yanaşmanın əsas xüsusiyyəti onun innovativ istiqamətli olmasıdır. Belə ki, orqanik istehsalat keçid ərəfəsində hər hansı bir coğrafi ərazinin ekoloji baxımdan qiymətləndirilməsi, həmin ərazinin aqroekoloji amillərinin parametrlərinin təhlili, torpaq istifadəçiliyinin vəziyyətinin və torpaqların ekoloji durumunun təhlili, torpaqların münbitliyinin bərpası və artırılması tədbirlərinin müəyyən edilməsi, ərazidə bionövmüxtəlifliyinin durumu və ekoloji mühitə neqativ təsirlərin neytrallaşdırılması imkanlarının dəqiqləşdirilməsi həmin yanaşmanın əsasını təşkil edir.

Qarabağ ərazisinin aqroekoloji şəraitindən asılı olaraq, orqanik kənd təsərrüfatının inkişafı təbii landşaftın rəngarəng və zəngin olduğu rayonlarda yüksək nəticələr əldə etməyə imkan verir. Xüsusilə, dağlıq ərazilərdə orqanik heyvandarlığın inkişafı üzrə yaxşı nəticələr alınması mümkündür.

Bu gün ölkəmizdə OKT-nin inkişaf etdirilməsi üçün mövcud hüquqi, elmi, elmi-metodiki baza Qarabağda hazırkı aqroekoloji şəraitin yaxşılaşdırılmasına əsaslı zəmin yaradır:

1. OKT-nin Qarabağda inkişaf etdirilməsi ənənəvi kənd təsərrüfatından fərqli olaraq, landşaftın və təbii komponentlərin bərpasına pozitiv təsir göstərəcəkdir. Belə ki, OKT-nin təşəkkül tapdığı ərazilərdə flora və faunanın bionövmüxtəlifliklərinin inkişafına şərait yaradacaq və təbii biotopların müxtəlif şərait imkanları daxilində çoxalmasına və yayılmasına təsir göstərəcəkdir.

2. Kənd təsərrüfatında əsas istehsal vasitəsi olan və son 30 il ərzində münbitlik parametrləri pisləmiş torpaqların bərpasına, bu torpaqlarda bioloji fəallığın yüksəlməsinə, qida mühitinin zənginləşməsinə əsaslı şərait yaradacaqdır.

3. Qarabağda əhalinin və canlı aləmin həyatına böyük təhlükə yaradan yerüstü və yeraltı çirkənlənmiş su mənbələrinin təmizlənməsinə və ölkənin sərhədləri daxilində su dövrününün tənzimlənməsinə imkan verəcəkdir.

4. OKT bütün dünyada olduğu kimi, Qarabağda da iqlim dəyişikliklərinin neqativ təsiri nəticəsində baş verəcək itkilərin azaldılması üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu əsasən pərnik qazlarının tullantılarının azaldılmasına səbəb olan bioloji proseslərlə bağlıdır.

5. OKT-nin Qarabağda meşələrin su və torpaq qoruyucu funksiyalarına və iqlimin formalaşmasına müsbət təsiri eyni zamanda bu potensialın qorunması və səmərəli istifadəsi üçün olduqca vacibdir.

6. OKT Qarabağda təbii resurslardan qənaətlə istifadə olunması, onların qorunması, davamlı inkişafı və ərazi torpaqlarında qida elementlərinin balansının nizamlanmasında xüsusi əhəmiyyətə malikdir.